

Ks. Adam Bielinowicz
Wydział Teologii
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Zagadnienie aborcji w założeniach programowych i wybranych podręcznikach do religii

Słowa kluczowe: aborcja, obrona życia, katecheza, nauczanie, podręczniki.

Keywords: abortion, defense of life, catechesis, teaching, textbooks.

Schlüsselworte: Abtreibung, Schutz des Lebens, Katechese, Lehre, Lehrbuch.

Wstęp

Na mocy decyzji prezydenta Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz 21 lipca 2014 r. prof. Bogdan Chazan został odwołany ze stanowiska dyrektora Szpitala im. Świętej Rodziny w Warszawie. Prof. Chazan w kwietniu 2014 r., powołując się na klauzulę sumienia, odmówił przerwania ciąży i nie wskazał innego lekarza, który podjąłby się wykonania aborcji. Sprawa wywołała spore poruszenie w mediach oraz wzbudziła skrajne oceny.

Zespół ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia i Chorych Konferencji Episkopatu Polski 6 października 2014 r. przekazał do sekretariatu Prezydenta Warszawy apel o zweryfikowanie decyzji w sprawie odwołania prof. Chazana. W dokumencie czytamy m.in., że „niejednokrotnie spotykamy się z osobami, które nie mogą zaakceptować tej decyzji jako głęboko niesprawiedliwej, krzywdzącej, merytorycznie bezzasadnej i łamiącej Rezolucję Rady Europy nr 1763 z 7 października 2010 roku, mówiącej, że: »Żadna osoba, szpital ani instytucja nie może być przymuszona, pociągana do odpowiedzialności ani w żaden sposób dyskryminowana z powodu odmowy przeprowadzenia, udzielenia, asystowania lub podporządkowania się wykonaniu aborcji« [...] Prawo do sprzeciwu sumienia – zwłaszcza gdy chodzi o tak ważne kwestie, jak życie i śmierć drugiego czło-

wieka – powinno być zawsze respektowane przez władzę publiczną i należycie przez nią chronione”¹.

Temat aborcji od lat budzi żywe dyskusje. Przeglądając informacje przekazywane przez popularne media, można odnieść wrażenie, że większość Polaków to zwolennicy zabijania nienarodzonych dzieci. W sierpniu 2013 r. CBOS opublikował wyniki sondażu, według których 75% Polaków uważa, że aborcja jest zawsze zła i nigdy nie może być usprawiedliwiona. To wzrost o 6 punktów procentowych w porównaniu z 2010 r. Jedynie 7% uważa, że nie ma w tym nic złego i aborcja zawsze może być usprawiedliwiona².

Mimo że zdecydowana większość Polaków opowiada się przeciwko aborcji, pewne grupy społeczne podejmują intensywne działania, aby zmienić ten stan. Prof. Chazan w jednym z wywiadów zauważył, że „problem aborcji jest tylko pretekstem do rewolucji kulturowej, której celem jest zmiana postaw i świadomości”³.

W obliczu niepokojących zjawisk bombardowania propagandą „cywilizacji śmierci”⁴, szkolne nauczanie religii jest jedną z dróg dotarcia do młodych ludzi. Zadaniem katechezy w tym temacie będzie ukazywanie wartości życia, które jest darem Boga Stwórcy, uzasadnienie potrzeby obrony życia poczętych i ukazanie zła aborcji. Wobec powyższego warto przyjrzeć się dokumentom programowym nauczania religii i podręcznikom katechetycznym, aby móc określić, na ile uwzględniają w swych założeniach i treściach zagadnienia związane z problemem aborcji.

Założenia „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce”

W celu przybliżenia założeń programowych nauczania religii odnoszących się do problemu aborcji należy dokonać szczegółowej analizy aktualnie obowiązującej „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce”.

¹ B. Regmunt, S. Warzeszczak, *Apel Zespołu Konferencji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia i chorych o zweryfikowanie decyzji podjętej w sprawie prof. Bogdana Chazana*, http://episkopat.pl/informacje_kep/6251.1,Apel_o_zweryfikowanie_decyzji_w_sprawie_prof_Chazana.html (10.01.2015).

² Zob. J. Jałowiczor, *Jak zostaliśmy obrońcami życia*, Rzeczpospolita 2013 (9617), z 20 VIII.

³ A. Petrowa-Wasilewicz, *Prof. Chazan w wywiadzie dla KAI: Nadchodzi rewolucja kulturowa!*, http://ekai.pl/wydarzenia/temat_dnia/x80472/prof-chazan-w-wywiadzie-dla-kai-nadchodzi-rewolucja-kulturowa/ (10.01.2015).

⁴ Termin „cywilizacja śmierci” jest przeciwieństwem sformułowanego przez papieża Pawła VI określenia „cywilizacja miłości”. Po raz pierwszy użyty został przez papieża Jana Pawła II. Wyrażenie to odzwierciedla stosunek do życia i obejmuje m.in. problem aborcji.

Treści zawarte w tym dokumencie wyznaczają twórcom programów i autorom podręczników m.in. cele realizacji tematów związanych ze zjawiskiem aborcji. Obecnie obowiązujący dokument został zaaprobowany przez Konferencję Episkopatu Polski w 2010 r. Chociaż głównymi adresatami dokumentu są twórcy programów nauczania i podręczników, jednakże jest on adresowany także do katechetów, ponieważ określa, jakie wymagania można i należy stawiać uczniom uczęszczającym na szkolne lekcje religii i które działania powinien podejmować katecheta.

Przesłanki odnoszące się bezpośrednio do problemu aborcji odnajdziemy jedynie na etapie szkoły średniej. Na wcześniejszych etapach zapisano ogólne zalecenia dotyczące wartości życia ludzkiego i potrzeby jego ochrony.

Wśród treści programowych – jako wymagania szczegółowe – zapisano informację, że uczeń powinien umieć scharakteryzować zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki z uwzględnieniem problemu aborcji⁵. W ramach korelacji nauczania religii z edukacją szkolną w liceum lub technikum w zakresie podstawowym przy przedmiocie „wychowanie do życia w rodzinie” zaleca się realizację tematu: „Aborcja jako zagrożenie dla zdrowia psychicznego i fizycznego – aspekty: prawny, medyczny i etyczny”⁶. W podrozdziale: „Korelacja nauczania religii z edukacją szkolną” w liceum lub technikum w zakresie rozszerzonym w ramach współzależności treści z przedmiotem „wiedza o społeczeństwie” zwrócono uwagę na współczesne spory światopoglądowe, wychodząc z założenia, że uczeń powinien rozważać racje poszczególnych stron sporów dotyczących dopuszczalności aborcji oraz formułować swoje stanowisko w tej sprawie⁷.

Założenia „Programu nauczania religii”

Wydany w 2010 r. „Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach”⁸, przygotowany przez Komisję Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, jest w pełni zgodny z założeniami zawartymi w przedstawionej wyżej „Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” z 2010 r. i stanowi ich konkretyzację. Adresatami programu są głównie autorzy podręczników, jednocześnie jest to także pomoc dla katechetów praktyków zamierzających adaptować go na potrzeby własnej placówki

⁵ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010, s. 35.

⁶ Ibidem, s. 41.

⁷ Ibidem, s. 45.

⁸ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Kraków 2010.

oświatowo-wychowawczej. Dokument podzielony jest zgodnie ze szkolnymi etapami edukacyjnymi oraz okresami rozwoju ucznia. Każda z części składa się z wprowadzenia prezentującego zamierzenia, materiału podzielonego na poszczególne klasy oraz omówienia współpracy parafii i rodziny⁹.

Chociaż w podstawie programowej nie znalazły się treści bezpośrednio związane z zagadnieniem aborcji na etapie szkoły gimnazjalnej, to jednak twórcy programu nawiązują do omawianego problemu w trzeciej klasie. W ramach drugiego bloku tematycznego zatytułowanego „Żyję, aby kochać” wśród treści, które należy zrealizować wymieniono „problem zabijania nienarodzonych”¹⁰. Natomiast wśród wymagań zapisano, że uczeń „dokonuje moralnej oceny aborcji i eutanazji, referując stanowisko Kościoła”¹¹.

Na etapie liceum zagadnienie aborcji omawiane jest jedynie w drugiej klasie, gdzie w bloku zatytułowanym „Tak Bóg umiłował świat” wśród treści wymieniono szereg zagadnień bioetycznych z uwzględnieniem aborcji¹². W tym samym bloku w ramach korelacji z edukacją szkolną (przedmiot „wychowanie do życia w rodzinie”) zalecono omówienie zagadnienia: „Aborcja – zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego; wymiar medyczny, psychiczny i moralny”¹³. W wymaganiach podano, że uczeń powinien umieć charakteryzować zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki z uwzględnieniem m.in. problemu aborcji¹⁴.

W technikach autorzy programu przewidzieli realizację zagadnień związanych z aborcją w drugiej i trzeciej klasie. W bloku tematycznym dla drugoklasistów zatytułowanym „Będiesz miłował bliźniego swego” założono, że uczeń będzie potrafił charakteryzować zagadnienia etyki małżeńskiej i bioetyki z uwzględnieniem m.in. aborcji¹⁵. W ramach korelacji z „wychowaniem do życia w rodzinie” znalazł się taki sam zapis, jak w liceum. W trzeciej klasie technikum w bloku „Tak Bóg umiłował świat” wśród treści wymieniono wiele zagadnień bioetycznych z uwzględnieniem aborcji. W korelacji powtórzono taki sam zapis, jak w klasie drugiej liceum i technikum.

W szkołach zawodowych przewidziano temat związany z aborcją w klasie pierwszej. W bloku tematycznym zatytułowanym „Oto ja jestem z wami” wśród treści w punkcie „Człowiek wobec życia i własnego powołania” wymieniono

---

⁹ Program dla klas zawiera następujące elementy: tytuł, wstęp, bloki tematyczne (cele katechetyczne, treści, wymagania, korelacja z edukacją szkolną), wskazania do realizacji. Zob. ibidem, s. 9–10.

¹⁰ Ibidem, s. 129.

¹¹ Ibidem, s. 130.

¹² Ibidem, s. 153.

¹³ Ibidem, s. 154.

¹⁴ Ibidem, s. 156.

¹⁵ Ibidem, s. 187.

różne zagadnienia etyczne z uwzględnieniem na pierwszym miejscu aborcji¹⁶. W ramach zagadnień korelujących z „wychowaniem do życia w rodzinie” znalazł się zapis: „Aborcja – zagrożenia dla zdrowia fizycznego i psychicznego”¹⁷.

Problem aborcji w podręcznikach WAM

Dla gimnazjów Wydawnictwo WAM wydało dwie serie podręczników zgodne z nową podstawą programową. Pierwsza zatytułowana jest „W drodze do Emaus” i została opracowana przez zespół autorów pod kierownictwem ks. prof. Zbigniewa Marka SJ. Druga seria nosi tytuł „Odsłonić twarz Chrystusa” i przygotowała ją grupa osób pod kierownictwem ks. prof. Władysława Kubika SJ. W obu seriach podręczniki dla klas pierwszej i drugiej nie odnoszą się do problemu aborcji, natomiast w podręczniku dla ostatniej klasy gimnazjalnej zamieszczono w każdej z serii po jednej jednostce lekcyjnej na ten temat.

W serii zredagowanej przez ks. Marka do zagadnienia aborcji odniesiono się w lekcji nr 29 zatytułowanej „Doświadczając odpowiedzialności”. W celach operacyjnych założono, że uczeń będzie potrafił uzasadnić, że aborcja jest wyrazem nieodpowiedzialności rodzicielskiej¹⁸. Uczniowie dowiadują się z podręcznika, że „małżonkowie mają prawo decydować o czasie narodzin swoich dzieci. Ich decyzje powinny jednak respektować prawa natury rządzące ludzką płodnością [...] Kościół katolicki sprzeciwia się aborcji. Uważa ją za zło moralne, gdyż każdy człowiek ma prawo do życia od chwili poczęcia do naturalnej śmierci. Nauczają, że życie ludzkie od chwili poczęcia powinno być szanowane i chronione w sposób absolutny”¹⁹. W podsumowaniu lekcji katecheta przekazuje, że „brak rodzicielskiej odpowiedzialności przejawia się w takich działaniach, jak aborcja, in vitro, antykoncepcja. Brak odpowiedzialności rodzicielskiej Kościół uważa za zło moralne, gdyż każdy człowiek ma prawo do godnego życia od chwili poczęcia do naturalnej śmierci”²⁰.

W serii wydanej pod redakcją ks. Kubika kwestię aborcji poruszono w katechezie nr 8 zatytułowanej „Pokochaj drugiego”. Na początku lekcji nauczyciel prosi uczniów o przedstawienie zjawisk znanych z historii, mediów lub własnych doświadczeń, które są dowodem naruszenia wartości i godności życia

¹⁶ Ibidem, s. 212.

¹⁷ Ibidem, s. 213.

¹⁸ Z. Marek (red.), *W drodze do Emaus. Jezus prowadzi i zbawia. Podręcznik metodyczny do religii dla III klasy gimnazjum*, Kraków 2014, s. 91.

¹⁹ Ibidem, s. 135.

²⁰ Z. Marek (red.), *W drodze do Emaus*, s. 91.

człowieka. Przykłady te zostają zapisane na tablicy²¹. Następnie uczniowie odczytują z podręcznika fragment tekstu „Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym”, mówiący o tym, że spędzenie płodu jest czynem haniebnym, godzi w życie człowieka i jest sprzeczne z czcią należną Stwórcy²².

W dalszej części lekcji uczniowie zapoznają się z historią życia lekarki, matki czwórki dzieci, św. Joanny Beretty Molli, u której, gdy była w ciąży z czwartym dzieckiem, wykryto w macicy włókniaka. Lekarze sugerowali usunięcie płodu, aby ratować jej życie. Wówczas świadomie wypowiedziała się: „Jeśli trzeba będzie wybierać między mną a dzieckiem – żadnych wahań. Żądam, abyście wybrali dziecko”. Dziecko urodziło się zdrowe, kobieta siedem dni po porodzie zmarła na zapalenie otrzewnej. Mąż po jej śmierci powiedział: „Aby zrozumieć jej decyzję, trzeba pamiętać o jej głębokim przeświadczeniu – jako matki i jako lekarza – że dziecko, które w sobie nosiła, było istotą, która miała takie same prawa, jak pozostałe dzieci, chociaż od jego poczęcia upłynęły zaledwie dwa miesiące”²³. Następnie uczniowie, korzystając z zamieszczonych w podręczniku fragmentów Pisma Świętego (Pwt 30, 19b; Hi 12, 10; J 10, 10), oceniają decyzję kobiety. Zadaniem katechety jest umożliwienie wypowiedzi wszystkim uczestnikom lekcji. Następnie nauczyciel tłumaczy, że Słowo Boże wyraźnie mówi, iż Pan Bóg jest Panem wszystkiego, co żyje, więc ludzie nie powinni decydować o śmierci innych, a odnosi się to również do życia osób nienarodzonych²⁴. W dalszej części lekcji nauczyciel, analizując fragment encykliki Jana Pawła II *Evangelium vitae* wyjaśnia katechizowanym, że nawet człowiek niewierzący, ale szczerze otwarty na prawdę i dobro, może dzięki własnemu rozumowaniu rozpoznać świętość ludzkiego życia od poczęcia aż do kresu oraz dojść do przekonania, że każda ludzka istota ma prawo oczekiwać poszanowania tego swojego podstawowego dobra. Czyli również ateista ma zdolność do podjęcia takiej decyzji, jaką podjęła św. Gianna Beretta Molla²⁵. Na zakończenie lekcji cała klasa odmawia modlitwę w intencji poczętych dzieci, które znajdują się w niebezpieczeństwie śmierci wskutek aborcji oraz za ich rodziców o miłość i odwagę, aby pozostawili przy życiu dziecko, które dał im Bóg²⁶.

W podręczniku do pierwszej klasy szkoły ponadgimnazjalnej nie odnajdziemy treści bezpośrednio nawiązujących do problemu aborcji. W klasach

²¹ W. Kubik (red.), *Odsłonić twarz Chrystusa. Chodźmy razem. Poradnik metodyczny do nauki religii dla klasy III gimnazjum*, Kraków 2013, s. 41.

²² Sobór Watykański II, *Gaudium et Spes. Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym*, 27.

²³ W. Kubik (red.), *Odsłonić twarz Chrystusa*, s. 25.

²⁴ Ibidem, s. 42.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem, s. 43.

drugiej liceum oraz drugiej i trzeciej technikum jedna jednostka lekcyjna została poświęcona omawianemu zagadnieniu. Zatytułowano ją „Przekazywanie życia”. Autorzy podręcznika za cel główny lekcji postawili „ukazanie odpowiedzialności człowieka za przekazywanie życia”, natomiast w celach operacyjnych założono, że uczeń będzie potrafił: „wymienić argumenty Kościoła przemawiające za obroną życia od chwili poczęcia oraz uzasadnić, dlaczego aborcja pociąga za sobą ekskomunikę”²⁷.

Na początku lekcji katecheta wyjaśnia, że problematyka aborcji jest współcześnie przedmiotem społecznych dyskusji oraz stawia problem katechezy, ukazując, że człowiek jest współpracownikiem Boga w przekazywaniu życia²⁸. Następnie uczniowie oglądają film przedstawiający problematykę aborcji i eksperymentów dokonywanych na embrionach ludzkich. Po obejrzeniu filmu, korzystając z „Notesu ucznia”, zapoznają się z odpowiedziami na trzy kluczowe pytania:

1. Dlaczego człowiek ma szanować życie od poczęcia? Odpowiedzią na to pytanie jest fragment z Księgi Rodzaju 22, 12.

2. Co to znaczy, że jestem współpracownikiem Boga Stwórcy? Pan Bóg wyznaczył człowiekowi szczególne miejsce w stworzonym świecie, czyniąc go jego zarządcą. Jest to wyraz okazanego mu zaufania i szacunku, co w sposób szczególny wyraża się w zaproszeniu do przekazywania życia.

3. Jakie jest stanowisko Kościoła w kwestiach przekazywania życia? Kościół naucza jednoznacznie, że ludzkie życie zaczyna się od chwili poczęcia i powinno być szanowane oraz chronione w sposób absolutny. Życie ludzkie jest święte, ponieważ od samego początku domaga się stwórczego działania Boga²⁹.

W wersji elektronicznej podręcznika do religii, zamieszczonej na płycie DVD, dołączonej do „Notesu ucznia”, zamieszczono obszerny tekst uzasadniający nauczanie Kościoła w kwestii aborcji i *in vitro*. Oto jego fragmenty: „życie zaczyna się od chwili poczęcia i powinno być szanowane oraz chronione w sposób absolutny, nie może być niszczone na żadnym etapie jego rozwoju. Życie ludzkie jest święte, ponieważ od samego początku domaga się stwórczego działania Boga i pozostaje na zawsze w specjalnym odniesieniu do Stwórcy, jedyne jego celu. Dlatego Kościół sprzeciwia się zarówno praktykom aborcji, jak i metodom sztucznego zapłodnienia, tzw. *in vitro*. [...] Embrion powinien być uważany za osobę od chwili poczęcia, powinno się bronić jego integralno-

²⁷ *W świecie. Podręcznik metodyczny do religii dla II klas liceum oraz II i III technikum*, Kraków 2013, s. 59.

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ *W świecie. Notes ucznia dla II klasy liceum oraz II i III technikum*, Kraków 2013, s. 38.

ści, troszczyć się o niego i leczyć go, jak każdą inną istotę ludzką”. Niezbywalne prawo do życia każdej istoty ludzkiej stanowi konieczny element każdego cywilnego społeczeństwa i jego prawodawstwa, ponieważ „owe prawa nie zależą od poszczególnych jednostek, ani od rodziców, ani nie są przywilejem pochodzącym od społeczeństwa lub państwa. Tkwią one w naturze ludzkiej i są ściśle związane z osobą na mocy aktu stwórczego, od którego osoba bierze swój początek [...]. Uznanie człowieka za osobę istniejącą od chwili poczęcia pociąga za sobą konsekwencje moralne. Przerwanie ciąży stanowi przestępstwo obciążające nie tylko matkę, ale także tych wszystkich, którzy w tych procedurach uczestniczą. Dokonywanie aborcji sprowadza na wierzących nałożenie kary ekskomuniki, czyli wyłączenia ze wspólnoty Kościoła. Nie znaczy to jednak, aby Kościół próbował ograniczać miłosierdzie Boże. Przeciwnie, troszczy się, by wszystkim, którzy dopuścili się takich czynów, pomóc w zrozumieniu czynionego zła i zerwania z nim. Zapewnia przy tym, że miłosierdzie Boże jest większe niż ludzki grzech”³⁰. Następnie z „Notesu ucznia” katechizowani dowiadują się o konsekwencjach aborcji i czym jest kara ekskomuniki³¹.

W dalszej części lekcji uczniowie piszą petycję w sprawie obrony życia w oparciu o argumentację wynikającą z nauczania Kościoła. W podsumowaniu katechezy nauczyciel krótko przypomina najważniejsze informacje dotyczące problemu aborcji i *in vitro* oraz inicjuje dyskusję stawiając pytanie: „Dlaczego Kościół przywołuje argumenty natury biologicznej i społecznej w kwestiach troski o godność człowieka?”³².

W klasach trzeciej liceum i czwartej technikum nie odnajdziemy jednostki lekcyjnej, podczas której poświęcono aż tyle uwagi zagadnieniu aborcji, jak to miało miejsce na poprzednio omawianych przykładach. Nawiązano do aborcji przy okazji omawiania innych tematów w katechezach nr 10 i 17. Pierwsza z nich zatytułowana została „Katolicka etyka małżeńska”, jako jej cel operacyjny postawiono uzasadnienie tezy: „Dlaczego Kościół sprzeciwia się aborcji?”. Jednak w treści lekcji nie odnajdziemy argumentów ani racji broniących stanowiska Kościoła, jedynie samo stwierdzenie, że „Kościół uznaje za nieetyczne ograniczanie dzietności poprzez antykoncepcję i aborcję”³³. Celem głównym katechezy nr 17 jest zapoznanie uczniów z nauczaniem Kościoła dotyczącym zagrożeń życia rodzinnego³⁴. Do tematu aborcji nawiązano jedynie w podręczniku elek-

³⁰ *Drogi świadków Chrystusa. W świecie. Podręcznik do religii dla II klasy liceum oraz II i III technikum – wersja elektroniczna*, Kraków 2013.

³¹ *W świecie. Notes ucznia...*, s. 38.

³² *Drogi świadków Chrystusa. W świecie. Podręcznik metodyczny...*, s. 60.

³³ *Drogi świadków Chrystusa. W rodzinie. Podręcznik metodyczny do religii dla III klasy liceum oraz IV technikum*, Kraków 2014, s. 33.

³⁴ *Ibidem*, s. 53–55.

tronicznym w tekście zatytułowanym „Nieporozumienia wokół małżeństwa i rodziny”, gdzie czytamy: „niezrozumienie istoty małżeństwa i rodziny ukazują związki homoseksualne oraz postawy wobec przekazywania życia i związanego z nim rodzicielstwa, takie jak aborcja, sterylizacja, antykoncepcja, pozamałżeńskie kontakty seksualne, pornografia. Sprzeciwiają się one godności osoby i Bożym zamiarom względem kobiety i mężczyzny. Mogą wywoływać problemy z własną tożsamością i osobowością”³⁵.

Dla szkoły zawodowej podręczników WAM zgodnych z nową podstawą programową jeszcze nie wydano.

Próba oceny i wskazania dla katechetów

Zarówno „Podstawa programowa katechezy”, jak i „Program nauczania religii” odnoszą się pośrednio do wartości i godności życia na wszystkich etapach edukacyjnych. Niestety, bezpośrednio do problemu aborcji odwołują się dość rzadko. Podstawa programowa omawia treści jedynie w zakresie szkoły ponadgimnazjalnej, natomiast Program nauczania uwzględnia je zarówno na etapie gimnazjum (trzecia klasa), jak i szkół ponadgimnazjalnych. Biorąc pod uwagę ważność kwestii obrony życia osób nienarodzonych, wydaje się, że treści te są zbyt rzadko podejmowane. Należałoby temu zagadnieniu poświęcić więcej uwagi, niekoniecznie poświęcając na ten temat całe jednostki lekcyjne, ale przynajmniej dodając przy okazji innych zagadnień religijno-społecznych.

Należy stwierdzić, że wskazania programowe dotyczące zarówno wartości i godności życia, jak i bezpośrednio problemu aborcji zostały uwzględnione przez autorów i są obecne w podręcznikach. Warto podkreślić, że prezentowane podręczniki zawierają istotne elementy wiedzy na temat zagadnienia aborcji. Uwzględniają one prawdę objawioną zawartą w Piśmie Świętym oraz w nauczaniu Kościoła. Ponadto, odnoszą się do wiedzy z zakresu medycyny i przykładów z życia. Można nawet stwierdzić, że rzetelność informacji zawartych w podręcznikach jest ich bardzo mocną stroną. Niestety, biorąc pod uwagę ważność poruszanego problemu, należy podkreślić, że zbyt mało miejsca poświęca się tematowi aborcji. I tak, w podręcznikach do szkoły podstawowej nie odnajdziemy materiałów odnoszących się wprost do potrzeby obrony życia dzieci nienarodzonych. W klasie pierwszej i drugiej obie serie podręczników przewidzianych dla gimnazjów również nie odnoszą się bezpośrednio do pro-

³⁵ *Drogi świadków Chrystusa. W rodzinie. Podręcznik metodyczny do religii dla II klasy liceum oraz II i III technikum – wersja elektroniczna*, Kraków 2013.

blemu aborcji. Biorąc pod uwagę, że współcześnie młodzi ludzie, zwłaszcza poprzez dostęp do informacji w Internecie, „dorastają” w bardzo szybkim tempie, należałoby, niejako uprzedzając rodzące się wątpliwości, zaproponować tematy związane z obroną nienarodzonych już pod koniec szkoły podstawowej, a przynajmniej w pierwszej i drugiej klasie gimnazjum. W trzeciej klasie gimnazjum przewidziano tylko po jednej jednostce lekcyjnej w każdej serii, gdzie wprost mówi się o aborcji i kładzie się wyraźny nacisk na moralną formację uczniów. W szkołach ponadgimnazjalnych interesujący nas temat nie jest wprost podejmowany w klasie pierwszej. W klasie drugiej liceum oraz drugiej i trzeciej technikum poświęcono zagadnieniu tylko jedną jednostkę lekcyjną. W klasie trzeciej liceum i czwartej technikum zagadnienie aborcji zaprezentowano przy okazji omawiania dwóch innych tematów.

Warto jednak pamiętać, że podręcznik nie może zastąpić wychowawczego oddziaływania katechety, dlatego ma być pewną propozycją, z której może korzystać nauczyciel religii. To z pomocą podręcznika, wsłuchując się w potrzeby uczniów, należy nie tylko przekazać im same treści, ale przede wszystkim uwrażliwić na konieczność obrony życia nienarodzonych dzieci. Katecheta powinien mieć świadomość, że ani program, ani podręcznik nie ograniczają jego wychowawczej inicjatywy – są tylko materiałami pomocniczymi.

W związku z powyższym, w podręcznikach metodycznych powinno znaleźć się więcej materiałów, zwłaszcza odnoszących się do opinii zwolenników pełnej legalizacji aborcji, z których katecheta mógłby korzystać. Propozycje te powinny pochodzić zarówno z literatury, jak i współczesnych wypowiedzi medialnych oraz z życia. Warto byłoby zamieścić w kolejnych wydaniach podręczników więcej relacji o stosunku współczesnego człowieka do religii i nauczania Kościoła, zwłaszcza w kwestiach moralnych. Mogłoby to stać się punktem wyjścia do wspólnego szukania odpowiedzi. Młodzi ludzie, zwłaszcza w okresie dojrzewania, formułują ostre pytania i niepokorne opinie – warto więc byłoby „uprzedzić” ich wypowiedzi w formie przygotowanych argumentów, broniących wprost życia nienarodzonych.

Powszechne założenie, że katechizowani w polskich szkołach są w większości ludźmi wierzącymi, wydaje się być słuszne. Należy jednak zwracać większą uwagę na pogłębiające się procesy laicyzacji i coraz większy problem indyferentyzmu moralnego zarówno rodziców, jak i dzieci. Procesy te zmuszają do uwypuklenia kwestii obrony życia nienarodzonych istot ludzkich. Dlatego wysiłki zmierzające do ożywienia katechezy parafialnej prowadzonej dla dzieci i dorosłych są słuszne, a nawet konieczne. Takie próby podejmowane są już w wielu parafiach. Szkoda tylko, że założenia programowe odnośnie do katechezy parafialnej nie uwzględniają zagadnień z zakresu omawianego tematu.

Podsumowując, należy zaznaczyć, że w badanym problemie przekazywania wiedzy o aborcji mamy do czynienia z rzetelnymi informacjami i odpowiedzialnym podejściem do tak ważnego tematu. Zasugerowane tezy mogą stać się propozycją zmian na przyszłość dla autorów dokumentów programowych i podręczników. Wnioski z analizy mogą także okazać się przydatne dla katechetów korzystających z prezentowanych podręczników.

ZAGADNIENIE ABORCJI W ZAŁOŻENIACH PROGRAMOWYCH I PODRĘCZNIKACH DO RELIGII

(STRESZCZENIE)

Przedmiotem niniejszego artykułu jest analiza najnowszej „Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce” oraz „Programu nauczania religii” w celu odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób dokumenty te uwzględniają w swej treści kwestie związane z zagadnieniem obrony życia nienarodzonych. Autor przedstawia krótką charakterystykę podręczników oraz analizuje je w aspekcie zagadnień z zakresu aborcji. Analizie poddano podręczniki metodyczne nauczania religii dla nauczyciela i dla uczniów, opublikowane przez Wydawnictwo WAM. Są to podręczniki, które cieszą się popularnością i bardzo często sięgają po nie katecheci. W zakończeniu podjęto próbę oceny prezentowanych dokumentów i podręczników oraz zaproponowano katalog wskazań dla autorów kolejnych edycji oraz praktyczne propozycje dla katechetów.

THE ISSUE OF ABORTION IN THE PROGRAM ASSUMPTIONS AND TEXTBOOKS ON RELIGION

(SUMMARY)

The objective of this article is to analyze the following documents: The Basics of Catholic Church Education in Poland and School Program of Teaching Religious Education in the context of protecting human life from the very beginning. The author presents a brief summary of schoolbooks published by the publishing house WAM and analyzes them in the aspect of abortion. The materials are very popular among Religious Education teachers. The summary attempts to evaluate the discussed documents and books and suggests useful tips for the teachers and the authors of the next editions.

DIE FRAGE NACH DER ABTREIBUNG IN DEN PROGRAMMANNAHMEN UND LEHRBÜCHER ZUR RELIGION

(ZUSAMMENFASSUNG)

Der Artikel beinhaltet eine Analyse der neuesten „Grundordnung für Katechese der Katholischen Kirche in Polen” sowie des „Lehrplans für Religion” in Berücksichtigung der Fragestellung, wie in diesen Dokumenten die Thematik des Schutzes des ungeborenen Lebens behandelt wird. Dafür wurden die Fachbücher für Religionsunterricht für Lehrer und Schüler des WAM-Verlages einer Analyse unterzogen. Es handelt sich dabei um beliebte Lehrbücher, die sehr oft von den Katecheten verwendet werden. Der Schlussteil versucht, die genannten Dokumente und Lehrbücher zu beurteilen und gibt Hinweise für die Autoren weiterer Buchausgaben und praktische Hinweise für Katecheten.